

Kliimaministri määruse „Majandus- ja taristuministri 30. detsembri 2022. a määruse nr 109 „Toetuse andmise tingimused ja kord rohevesiniku kasutuselevõtuks transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteaine tootmiseks“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Meetmele eraldatud eelarve maskimaalseks ära kasutamiseks tehakse eelnõukohase määrusega lubatavaks toetuse taotlemine ja kasutamine peale rohevesiniku tervikahelale ka ahela komponentidele tingimusel, et tervikahela olemasolu on tagatud projektiväliste tegevustega.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Kliimaministeerium (edaspidi KliM) ning Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi KIK). Eelnõu ja seletuskirja koostasid KliM-i energeetikaosakonna taastuvenergia valdkonnajuht Karlis Goldstein (karlis.goldstein@kliimaministeerium.ee, telefon 5885 1117) ja KIK-i projektikoordinaator Tiiu Noormaa (tiiu.noormaa@kik.ee, telefon 627 4121). Eelnõu õigusekspertiisi tegi KliM-i õigusosakonna jurist Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee, telefon 626 2948). Eelnõu ja seletuskirja toimetas keeleliselt õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (aili.sandre@kliimaministeerium.ee, telefon 626 2953).

1.3. Märkused

Eelnõukohase määrusega muudetakse majandus- ja taristuministri 30. detsembri 2022. a määruse nr 109 „Toetuse andmise tingimused ja kord rohevesiniku kasutuselevõtuks transpordisektoris ja keemiatööstuse lähteainena“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.02.2024, 2.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 muudetakse § 6 lõike 1 sõnastust ja võimaldatakse toetatava tegevusena rahastada ka ainult ühte tegevust, mis panustab rohevesiniku kasutuselevõttu tervikahela raames ja mille tulemusel kasutatakse rohevesinikku transpordisektoris kütusena või lähteainena keemiatööstuse lähteainete tootmiseks. Kehtiva määruse kohaselt toetatakse üksnes tervikahela rajamist. Eelnõukohase muudatusega tehakse võimalikuks toetada iga tervikahela rajamiseks tarvilikku tegevust eraldi. Taotleja saab toetust vaid ühe või mõne toetatava tegevuse elluviimiseks, näiteks ainult tankla rajamiseks. Sealjuures ei muudeta toetuse andmise eesmärki ega tulemust. Kui toetust taotletakse vaid ühe tegevuse elluviimiseks, tuleb taotluses ära näidata kogu tervikahela toimivus. Jätkuvalt on võimalik toetust taotleda kogu tervikahela jaoks, kuid arvestades tegevuse elluviimise võimalikku ajaraami, on see problemaatiline. Jätkuvalt on võimalik osade projekti tegevuste (tervikahela osade) jaoks toetust mitte taotleda ja viia osa projektist ellu omavahendite arvelt. Tegemist on tervikahela ülesehitamiseks vajalikesse tehnoloogiatesse või seadmetesse tehtavate investeeringutega.

Muudatus on vajalik, kuna taastekava lõppeesmärk maksta 2026 2.kvartalis taastuvenergial põhinevatele rohelistele vesinikutehnoloogiatele eraldatud toetust summas 49,49 miljonit eurot ei ole kahe läbiviidud taotlusvooru tulemusena saavutatav. Muudatus on vastavuses taastekava tingimustega, kuna toetust antakse jätkuvalt tervikahela projektile, kuid tervikahela kõiki osi ei pea rajama toetatava projekti raames. Näiteks võib rohevesiniku tootmise rajamine või

sõidukite soetamine toimuda eelmistes taotlusvoorudes rahastatud projektide raames ja käesolevas taotlusvoorus rajada vaid vesiniktankla, aidates seeläbi ergutada roheline vesiniku kasutuselevõttu. See aitab panustada nii EL kui Eesti pikaajaliste kliima- ja energiapoliitika eesmärkide saavutamisse kui ka „Eesti riiklik energia-ja kliimakava aastani 2030“ (REKK 2030) eesmärkidesse ning on kooskõlas Eesti 2035 strateegiliste sihtidega ja Eestile tehtud riigipõhiste soovitustega. Meetme raames ellu viidud projektid panustavad kasvuhoonegaaside heite vähenemisse toetatavate tervikahelate sektorites, taastuvenergia osakaalu kasvu lõpptarbimises, vesiniku energiakandjana kasutuselevõtu ergutamisse ja edasiseks laiemaks kasutuseks tõuke andmiseks.

Eelnõu punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks määruse § 6 lõige 1 prim kui kasutu pärast eelmise muudatuse tegemist. Kuna muudatusega sätestatakse võimalus toetada kõiki tervikahela tegevusi ka eraldi, siis muutub otstarbetuks regulatsioon, mis lubab ühendada keemiatööstuse ja transpordisektori tervikahela tegevused ühes taotluses. Eelmises punktis kirjeldatud muudatuse järgselt on võimalik toetada kõiki tervikahela tegevusi nii koos kui eraldi.

Eelnõu punktiga 3 lisatakse määrusesse § 10 lõige (3¹), mille kohaselt on edaspidi võimalik taotleda toetust rohevesiniku tootmisüksuse, mille toodetavat rohevesinikku kasutatakse keemiatööstuse lähteainena, jaoks taotleda toetust kuni 100%. See on lubatav üldise grupierandi määruse artikli 41 lõike 10 kohaselt. Ja see tähendab, et sellist projekti hinnatakse konkureerivas pakkumismenetluses vähemalt 70 % pakkumuste järjestamiseks ja lõpptulemusena abi andmiseks kasutatavate valikukriteeriumi: abi taastuvallikatest või tõhusa koostootmisega toodetava energia tootmise võimsuse ühiku kohta. Põhjuseks on, et keemiatööstuse rajamisele tervikahela osana toetust üldjuhul täiendavalt anda ei saa, lähtuvalt riigiabi andmise piirangutest, sest tegemist on olemasoleva tehnoloogilise lahendusega tootmisüksuse rajamisega, milles puudub innovaatiline osa, mille alusel toetust määrata. Samas on tervikahela rajamise kapitalikulu rohevesiniku ehk taastuvvesiniku ning keemiatööstuse lähteaine tootmisüksuse rajamiseks kokkuvõttes sama kulukas või kulukam kui transpordis tervikahela loomine toodetava vesiniku koguse kohta. Lisaks on praegu määruse alusel elluviimisel või hindamisel olevates transpordisektori projektides planeeritav tootmisvõimsus pigem üledimensioneeritud.

Eelnõu punktidega 4 ja 5 muudetakse § 12 lõiget 1, lisatakse punkt 8¹ ning täiendatakse punkti 10. Kui taotluses pole ette nähtud vesiniku tootmisüksuse rajamist, lisatakse taotlusele projektis kasutatava rohevesiniku müügilepingu eel-leping, millest on näha et antud projektis kasutatav rohevesiniku kogus on varasemate toetusvoorude suhtes lisanduv või pärineb varasemate taotlusvoorude välistest tootmisallikatest. See on vajalik vesiniku piisavuse hindamiseks.

Punkti 9 täiendatakse kohustusega esitada määruse lisa 1 või 2 kohased projekti hinnatavaid näitajaid vastavalt siis kavandatavale projektile. Näiteks kasvuhoonegaaside heite vähenemise arvutus esitatakse alates rohevesiniku tootmisest kuni tarbimiseni kõigi taotlusega kaetud etappide kohta abikõlblikkuse perioodile järgneva viie aasta keskmise pinnalt mitte kogu tervikahela kohta.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse § 17 lõiget 1 ja kehtestatakse kohustus hinnata taotluse kohast projekti lisa 2 kohaselt kui toetust taotletakse rohevesiniku tootmisüksuse rajamiseks, mille toodetavat rohevesinikku kasutatakse keemiatööstuse lähteainena. Kõik lisa 1 ja lisa 2 alusel hinnatud taotlused reastatakse ühte pingeritta.

Eelnõu punktiga 7 muudetakse § 18 lõiget 3. Kui hindamise tulemusena saavad projektid võrdse koondhinde, rahuldatakse esmalt taotlus, mis sai rohkem punkte määruse lisas sätestatud hindamiskriteeriumis number 4. Võrdsete ostu-müügihindade korral heidetakse liisku.

Eelnõu punktiga 8 muudetakse § 21 lõiget 11. Lõppsaaja peab teostama rohevesiniku ostu-müügitehingud taotluses näidatud või madalama hinnaga ja taotluses näidatud või suuremas koguses abikõlblikkuse perioodile järgneva viie aasta jooksul. See on vajalik toetuse proportsionaalsuse tagamiseks ning meetme turumõju optimeerimiseks.

Lõige 12 tunnistatakse kehtetuks, sest kaob vajadus teha erisust muude kasutajate ja projekti osapoolte vahel, kuna tervikahelat täielikult projekti tegevusena ei pea enam looma, seega polegi enam teatud juhtudel "muud kasutajat" või täpsemalt kõik, kellele pakutakse rohevesinikku ongi sisuliselt "muud kasutajad" ja neile peaks pakkuma kõigile sama hinnaga.

Eelnõu punktiga 8 asendatakse olemasolev määruse lisa uute määruse lisadega 1 ja 2. Lisas 1 kehtestatakse hindamiskriteeriumid rohevesiniku tervikahela või tervikahela osade hindamiseks ning lisas 2 rohevesiniku tootmisüksuse, mille toodetavat rohevesinikku kasutatakse keemiatööstuse lähteainena, rajamise hindamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Komisjoni määrustega (EL) nr 651/2014¹ (üldise grupierandi määrus) ja Euroopa Liidu Nõukogu 21. oktoobri 2021. a rakendusotsusega nr 2021/0319 Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta.

4. Määruse mõjud

Määruse muutmine avardab võimalusi kogu investeeringuks ette nähtud raha kasutusele võtta.

Muudatustega ei kaasne lisakulusid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega eeldata sellest tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse muutmise eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Riigi Tugiteenuste Keskusele. Samuti edastatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule.

¹ Euroopa Komisjoni määrus ([EL\) nr 651/2014](#), 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (EMPs kohaldatav tekst).